

Con amore!

MANOLESCU făcu 70 de ani. Iacătă-l în pragul tinereții a treia. Trai, nineacă! O spun ca un frate mai mare, deseori cărcotaș și nemulțumit de el. Cu toate că sângele apă nu se face...

Trecut-au anii ca norii lungi pe șesuri? Când? Ne apropie o prietenie de o viață. Literară, dar nu numai. Firește, cu lungi pauze și ceață deasă. Adevărata viață, cum cugetă la microfon, după meciul pierdut, fotbalistul filozof, asta e, mergem înainte! Șaptezeci. La cât mai mulți. De-ar fi după pofta lui de scris și de citit, cel puțin 110. Când în sfârșit va da cartea vieții lui. Să-l credem pe Hokusai: „De la vârsta de șase ani am avut pomirea de a desena forma lucrurilor. Către cincizeci de ani publicasem infinit de multe desene; dar tot ce am creat până la șaptezeci de ani abia merită să fie luat în seamă. Abia la șaptezeci și trei de ani am înțeles oarecum structura adevăratei naturi a animalelor, a ierburilor, a copacilor, păsărilor, peștilor și insectelor. Prin urmare, la vârsta de optzeci de ani, voi mai face unele progrese, iar la nouăzeci de ani voi pătrunde taina lucrurilor. La o sută de ani, voi ajunge desigur la un stadiu minunat, iar când voi avea o sută zece ani, tot ce voi face, chiar și un punct sau o linie, va fi viu. Îi rog pe cei care vor trăi atât de mult cât mine, să vadă dacă mă voi ține de cuvânt. (Scris la vârsta de șaptezeci și cinci de ani de către mine, altădată Hokusai, azi Kwakio Rojin, bătrânul nebun după desen.)”

Încolo, ca să ne întoarcem la ale noastre, aici, la nord de Dunăre, voie ca la Banul Ghica!

Manolescu e dintre cei puțini care pot răbda drumul până la capăt. Asumându-și riscul unor mereu prea grabnice pomiri. Cei ce sunt, pe bune, supărați pe el, au dreptate. Oricât de pieziș ar lua-o pe arătură, el nimereste niciodată prea târziu calea regală și *taie orizontul diametral!* El rămâne așa cum l-au numit ursitoarele, un mare scriitor. La mulți ani, bătrâne!

George BĂLĂIȚĂ

Dreptul la normalitate

LA ÎNCEPUTUL ANILOR '90 am renunțat la navetă și am devenit redactoriță la Editura Litera. Una dintre primele cărți pe care am redactat-o sau, mai bine zis, pe care mi-am făcut ucenicia editorială, a fost *Dreptul la normalitate. Discursul politic și realitatea* de Nicolae Manolescu. Editura Litera era la etajul al treilea al Casei Scânteii, tocmai rebotezată Casa Presei, iar birourile **României literare** se aflau, pe-atunci, cu un etaj mai jos. Nu-mi era așadar greu să cobor și să-l caut pe autor, atunci când, cu lipsa mea de experiență, mă poticneam la câte o chestiune de redactare. Bunul de tipar văd că este dat la 27 noiembrie 1991, deci exact acum 18 ani, iar în prefață, Vladimir Tismăneanu vorbește despre „renașterea prozei politice românești”, proză a cărei tradiție se întrerupsese timp de aproape o jumătate de secol. Titlul cărții vine de la o polemică pe care domnul Manolescu a purtat-o, chiar în revista al cărei director devenise, cu Octavian Paler. La cuvântul *normalitate*, preopinentele a reacționat prompt, scriind o replică intitulată *Care normalitate?*

Din 1991, când a apărut cartea, și până astăzi, când aceasta a devenit o raritate, cred că suntem, cu toții, prinși în cleștele aceleiași chestiuni. Dreptul la normalitate e permanent amenințat, iar întrebarea „care normalitate?” este, și ea, tot mai legitimă. Adevărul e că am pierdut obișnuința normalității și se pare că nu mai acceptăm să trăim decât în miracol sau în catastrofă. Normalitatea – și nu mă refer numai la cea politică – e o noțiune arhaică, fără relevanță în lumea în care trăim, iar dreptul la ea e încălcat în fiecare clipă. A devenit aproape rușinos să fii normal și să vrei o lume normală. Se caută numai extremele, atât în viață, cât și în orice alt domeniu, inclusiv în critică. *Aurea mediocritas*, așa cum o înțelegeau anticicii, ca pe o aspirație, nu mai există. Nicolae Manolescu a declarat într-o carte de discuții cu Mircea Mihăieș: „Miracolele nu priesc niciodată, și din cauza asta sunt foarte mefient față de ele! Aș prefera să se întâmple lucruri normale, că astea durează.” Nu e nevoie să spun eu cât de aproape de viața noastră sunt aceste cuvinte și cât de bine se aplică la tot ce ni se întâmplă.

După *Cărțile au suflet*, cred că titlul care m-a călăuzit cel mai mult din toată creația domnului Nicolae Manolescu este *Dreptul la normalitate*. În lumea de azi, ar trebui să fie înscris între drepturile fundamentale ale omului. De aceea nu-i pot dori astăzi domnului Nicolae Manolescu decât o lume (literară) normală!

Ioana PÂRVULESCU

Foto: Ioana Pârvulescu

Liberal în valori

Îi spun și eu La Mulți Ani, cu toată dragostea, mentorului meu Nicolae Manolescu, de la care am învățat mult mai mult decât literatură. De mai bine de treizeci de ani, de când îl cunosc, nu am încetat să văd în el „a beautiful mind”, un exemplu de om superior, liberal în valori, cu opțiuni sigure în estetic și-n politic deopotrivă.

În spațiul literar românesc de după război, Manolescu este creatorul canonului care stă și astăzi în picioare și care, paradoxal, va deveni și mai valid în viitor prin ajustări și revizui. De curând, la o vârstă la care aștepti mai curând cultivarea propriei grădini decât creație, criticul și-a făcut singur (și ni l-a făcut și nouă) un cadou cu totul special: *Istoria critică a literaturii române*, una dintre marile cărți ale contemporaneității. În totului tot, Nicolae Manolescu ne apare azi, la senioriala vârstă de șaptezeci de ani, ca un om împlinit, un om care n-a trăit degeaba.

Îi doresc criticului de care se leagă destinul meu literar o viață lungă, luminată de același spirit uimitor de tânăr, de lucid și de optimist pe care l-a avut întotdeauna.

Mircea CĂRTĂRESCU

O traiectorie cu două puncte fixe

Într-o sâmbătă din iunie 1987 l-am întâlnit pentru prima dată pe Nicolae Manolescu. Trei obstacole am avut de învins. Primul pare acum ridicol: lucram la Institutul de Reactori Nucleari de lângă Pitești și nu puteam ajunge la București sâmbăta decât dacă îmi luam bilet de voie – lucru nu tocmai simplu și oarecum umilitor. Al doilea ținea de drumul pe care-l urmasem în ultimii șapte ani: eram fizician *malgré moi* (și mă temeam că sunt condamnat să rămân fizician până la capăt), nu aveam nici o legătură cu scriitorii – lumea literară era pentru mine o țară străină, ba chiar ostilă, nu mă închipuiam umblând prin ea, pașii pe care-i făceam în imaginație erau paralizant de inabili. Al treilea obstacol era cel mai serios: scrisesem câteva povestiri și, cu excepția a doi prieteni apropiați, nimeni nu le citise. Hotărâsem de mai multă vreme că primul critic literar care le va citi trebuia să fie Nicolae Manolescu. Nu știu în ce proporții intrau în alegerea mea esteticul, eticul și amprenta personală a criticului, atât cât le puteam ghici din articole și din cărți, cert e că hotărârea era irevocabilă. În iunie 1987, printr-un prieten, am aflat că Nicolae Manolescu preda sâmbăta dimineața la „Sorbonica” din Panduri și am aranjat să fiu primit într-o pauză.

Când am intrat în sala de clasă din Panduri țineam în mână un dosar cu trei povestiri foarte scurte, bătute la mașină cam stângaci, și duceam în cârcă un sac plin de

crispări. Simțeam nevoia să dau tot felul de explicații, întortocheate ca un basm indian, să spun ce-am făcut și ce-am de gând să fac, să dau cumva greutate celor câteva pagini – pentru mine, dezolant de puține. Profesorul – l-am găsit acolo mult mai profesor decât mi-l închipuiam din **România literară** – m-a privit sever și a făcut un gest care tăia fluxul explicațiilor. Mi-a scris numele pe dosar și mi-a spus să revin sâmbăta următoare. Am ieșit turtit din „Sorbonica”. Mă gândeam că n-o să citească, oricum nu-l interesa ce scriu eu, un ne-filolog, și, în plus, trebuia să-mi iau încă o dată bilet de voie.

O săptămână mai târziu, în aceeași sală de clasă, totul era schimbat. Nicolae Manolescu avea o privire binevoitoare, chiar prietenoasă. Mi-a vorbit despre povestirile mele. Le citise, și le citise cu atenție. Mi-a vorbit despre o eventuală publicare, în ciuda dificultăților, pe atunci ideologice, care barau calea debutanților. De data asta, când am ieșit din „Sorbonica” mă simțeam scriitor.

Aveam însă o problemă: ca să public un volum, el trebuia mai întâi să existe, trebuia să am mai multe povestiri. Prin minte mi se ciocneau tot felul de idei și imagini, dar nu avusesem timp să scriu. Și atunci m-am pus pe scris. Mă întâlneam cu Nicolae Manolescu la două-trei săptămâni – între timp mă întorsesem în București, lucram la IFA. Scriam cu ambiția de a-i arăta lui Nicolae Manolescu povestirile mele, iar el le citea cu o atenție care mă surprindea de fiecare dată. Se întâmpla să ne plimbăm prin București, ne uitam la case și vorbeam despre demolări, apoi despre cabalele montate de cei de la *Săptămâna*, despre lumea pe care el o privea cu un amestec de indignare și speranță, eu cu o dezorientare pesimistă. Se stabilise între noi acea încredere care i-a ajutat pe mulți români să supraviețuiască moral. Și mai era un lucru: Nicolae Manolescu se interesa cu adevărat de știință, nu era doar informat, ci privea lucrurile dinăuntru, înțelegea dincolo de clișee și exclamații de admirație temătoare. Departe de orice morgă filologică, avea un aer tineresc și o curiozitate care se întindea spontan spre un univers, pentru mine, surprinzător de larg.

În câteva nopți am scris o piesă de teatru și m-am grăbit să i-o aduc. După ce a citit-o, mi-a spus: „Sper s-o vedem jucată.” Trecuse cu eleganță peste naivitățile mele – și ghicise în mine un dramaturg. (Contează prea puțin că piesa aceea a rămas într-un sertar sub forma de-atunci, dactilografiată cu multe greșeli. Am scris mai târziu altele.) Împotriva tuturor lucrurilor care se întâmplau în afară, orgoliul meu era salvat de faptul că Nicolae Manolescu citea ce scriam eu. Apoi, întăririle noastre îmi dădeau speranțe: lumea trebuia să se schimbe. Și, după ce într-adevăr s-a schimbat în decembrie '89, am fost, grație lui Nicolae Manolescu, primul debutant din *România literară*: am publicat în februarie 1990 o povestire.

E absurd să-ți închipui scenarii alternative ale vieții tale. În același timp, e inevitabil. În scenariile pe care le-am fabricat și răsfabricat, am făcut alte drumuri și alte

alegeri, am întâlnit alți oameni. Am scris mereu alte piese de teatru care au rămas abandonate pe drumuri paralele –, dar în toate scenariile am scris teatru. Există un punct fix al tuturor traiectoriilor mele – nu m-am închipuit niciodată făcând altceva. Acest punct fix prin care trec posibilele mele vieți alternative impune un alt punct fix: nu m-am închipuit niciodată scriitor fără întâlnirea cu Nicolae Manolescu. Oricum și oricând s-ar fi întâmplat ea.

Vlad ZOGRAFI

La început...

La cei 70 de ani ai săi, Nicolae Manolescu este un om realizat în toate planurile: acestea nu sunt puține, iar realizările sunt plene. Nu înseamnă însă că posibilitățile de evoluție ar dispărea astfel și că septuagenarul nu ar mai avea nimic de spus de acum înainte.

Istoria literaturii române este momentul apoteotic al operei și carierei sale prin masivitate, prin mulțimea personajelor aduse în scenă, prin diversitatea mijloacelor și resurselor puse în joc, prin amploarea spectacolului oferit. Într-o întreprindere de asemenea dimensiuni, preluarea și reciclarea unor texte anterioare nu reprezintă decât etape și versiuni ale unei anafore duse până la capăt. La începutul acestui parcurs anaforic doresc să mă întorc acum.

Împrejurările în care l-am cunoscut pe Nicolae Manolescu riscă – astăzi – să pară neverosimile. S-a întâmplat, cred, în iulie 1958, la Facultatea de Filologie din București; eram după sesiunea de examene și fusesem numit într-un fel de comisie a UTM-ului pe Facultate, care se ocupa de organizarea muncii patriotice. „Sarcina” mea era să „iau legătura” cu secretarul UTM al anului al II-lea (eu eram în anul I), care trebuia să „mobilizeze” cât mai mulți „voluntari” pentru muncile agricole de vară. (Urma să mergem să „copilim” porumbul la Stațiunea experimentală de la Fundulea). Secretarul UTM al anului al II-lea era Apolzan Nicolae, nimeni altul decât viitorul Nicolae Manolescu.

Era un băiat subțiratic, poate chiar anemic, putând să pară timid dacă privirea nu i-ar fi fost pătrunzătoare și distantă. Probabil că eram amândoi jenați de postura în care ne aflam, doi provinciali „promovați” datorită „rezultatelor bune și foarte bune la învățătură”. N-am vorbit decât câteva minute, urma să ne mai întâlnim, nu-mi amintesc s-o fi făcut, iar în toamna lui 1958, amândoi am fost exmatriculați din facultate pentru „declarații false privind originea socială și apartenența politică a părinților”. Aceasta era formula standard, scrisă (cu creionul roșu!) în capul listelor cu nume de studenți exmatriculați, liste ce au apărut aproape zilnic la avizierul din holul facultății, din octombrie până în noiembrie.

Acolo erau țintuiți cei pe care vigilenta „organelor de Partid și de Stat” i-a împiedicat „să uneltească”, să devină „dușmani ai poporului”. Nu mă simțeam vinovat, nu aveam nici un gând subversiv, dar teroarea era mare printre studenți și, în fiecare dimineață, aruncam o privire temătoare spre avizier: până când, pe 26 octombrie, de Sfântul Dumitru, ocrotitorul Bucureștilor (nu și al meu, se pare), mi-am văzut numele scris cu litere roșii. Studentului Apolzan Nicolae i s-a întâmplat același lucru ceva mai târziu. Va fi început, ca și mine, să scrie lungi memorii și să bată drumul – săptămânal, lunar – la serviciul de Cadre (termenul acesta îmi dă și astăzi fiori!) de la demisolul Universității.

Deși nu mai călcam pe la facultate, ne întâlneam uneori în oraș, căci s-a întâmplat să locuim (în gazdă) în aceeași zonă: el pe strada (sau aleea) Parfumului, iar eu pe strada Ghenadie Petrescu nr. 75. De fapt, ne intersectam, nu ne vorbeam, ne salutam doar, aruncându-ne unul altuia priviri compătimitoare, văzând fiecare în celălalt imaginea propriei nefericiri, dacă nu cumva ne consideram reciproc un fel de piață-rea. A trecut apoi valul exmatricularilor, excluderilor (pentru unii chiar al arestărilor), au trecut și teribilele adunări generale de înfierare de la Sala Dinamo, de la Sala Floreasca..., am fost reprimiți în facultate: eu mai devreme (astfel încât am putut să-mi dau examenul la care n-am avut dreptul să mă prezint), colegul meu mai târziu – astfel încât a pierdut un an de studiu.

Ne vedeam apoi în cele două biblioteci ale facultății, acolo unde Manolescu venea întotdeauna – dar întotdeauna – împreună cu fosta lui colegă de an, care îi va deveni și soție. Îi revăd și acum, nu nedespărțiți, ci nedezlipiți, semănând incredibil unul cu celălalt, serioși, tăcuți, studioși, așezându-se în aceleași locuri, făcând, parcă, aceleași gesturi. Zâmbetul subțire, ușor echivoc – azi binecunoscut – al lui N. Manolescu nu apăruse încă pe figura lui. Sau n-aveam eu ochi pentru el. În anii de facultate nu ne-am văzut decât foarte rar, eram la secții diferite, aveam alte orare, el s-a stabilit, la un moment dat, la Câmpina, în casa soției sale, de unde făcea naveta la București.

Apoi, deodată, s-a întâmplat minunea. Era, dacă-mi amintesc bine, în primăvara lui 1962, într-o vineri, ieșeam de la orele de pregătire militară, când colegul meu de grupă Constantin Stănescu îmi arată în revista „Contemporanul” (tocmai cumpărată de la un chioșc) articolul de debut al lui Nicolae Manolescu. Se intitula *Trei poezi*. Unul era Anghel Dumbrăveanu, celălalt Horia Zilieru, al treilea nume nu mi-l amintesc acum. Dar știu că impresia noastră, citind acel articol, a fost una de perplexitate și de admirație. Cine s-ar fi așteptat ca, în anul de grație 1962, cronica literară a celei mai importante reviste a epocii să fie încredințată unui tânăr aflat încă pe băncile unei facultăți?! Gestul de mare intuiție și de curaj al lui George Ivașcu – figura providențială pentru destinul lui Nicolae Manolescu – se cuvine încă o dată subliniat.

Dincolo de cadrul prestigios, articolul în sine era scriitor. Recitit astăzi, probabil că n-ar mai impresiona pe nimeni; dar atunci, în acel moment de ariditate intelectuală și de precaritate a talentului investit în comentariul critic, a reprezentat mai mult decât o promisiune. Pentru prima dată în critica autohtonă răzbătea suflul libertății de gândire și al dezinvolturii în expresie. Debutantul își îngăduia – în plină, încă, presiune ideologică – să caracterizeze un scriitor pornind de la temperamentul său. „Anghel Dumbrăveanu e un tumultuos care...” – rețin și acum acest început de frază, sper că textul de atunci să nu mă dezmință. Desigur, G. Calinescu era acolo, printre acele rânduri, în acele rânduri, dar de vocația tânărului critic nu se îndoaia nimeni. Au urmat apoi alte cronici, săptămâna de săptămână, cu o regularitate incredibilă...

Cu timpul, capacitatea de inaugurare a criticului s-a transformat într-o forță instauratoare. De la cronica de debut și până la *Istoria literaturii*, de la prima schiță la tabloul panoramic, Nicolae Manolescu s-a formulat și s-a reformulat pe sine de-a lungul unui discurs ce poate fi considerat o anafora – în același timp profesională și existențială.

Mircea MARTIN

Aniversarea unui simbol

Cu Nicolae Manolescu am făcut cunoștință cu mult înainte de a-l cunoaște propriu-zis, ba chiar cu mult înainte de a înțelege cu adevărat ce înseamnă să fii critic literar. Mama mea, profesoară de limba română, absolvise Filologia în București, unde îi avusesse ca asistență, la catedra lui Dumitru Micu, pe Nicolae Manolescu și Eugen Simion. Urmarea acelor ani de studenție a fost că atmosfera casei părintești era populată cu sunetul unor nume provenite cu precădere din universul literar, iar cele care reveneau cu stăruință erau cele ale asistenților lui Micu, un fel de constante onomastice cărora nu le puteam asocia nici o imagine, dar de care auzeam des, ca într-un ritual care se întreținea aproape de la sine, de pildă prin răsfoirea *Gazetei Literare*, un soi de revistă cu pagini mari și poroase, din care nu puteam silabisii aproape nimic, dar din care maică-mea culegea tot felul de cuvinte și poezii, spre a le citi mai târziu elevilor. Urechea mea prindea din zbor expresii ininteligibile, cu alură curioasă și cu sunet plăcut, niște clinchete fonetice care, prin simplul fapt că pomeau din gura mamei, se încărcau cu o autoritate magică de început de lume. În urechea mea, „spațiul mioritic” se împletea cu poezia *La oglindă*, „frunză verde de albastru” era strâns legată de *Dascălița* lui Goga, iar „angel radios” negreșit că avea legături tainice cu *La steaua*... În această amestecătură de efigii fără înfașurare, numele lui Nicolae Manolescu plutea ca o zeităte dură și intransigentă, fiindcă, atât cât puteam pricepe eu din vorbele maică-mii, îmi dădeam seama că rostul acestei zeități era să stabilească ierarhia celorlaltor zeități, așezându-le pe categorii și rînduindu-le după valoare. Era ca o fantomă crudă trăind într-un panteon cu duhuri cărora le împunea scări și le fixa trepte, iar duhurile, vrînd nevrînd, trebuiau să-i asculte judecățile, chiar dacă nu erau de acord cu ele. Pe scurt, Manolescu intrase în galeria de stihii impersonale, care îmi însufleteau aerul copilăriei, și cum mama vorbea atât de frumos de el, negreșit că trebuie să fi fost o stihie foarte importantă. Dacă aș fi fost întrebat unde locuiește, ce meserie are și, culmea culmilor, dacă mai e în viață, aș fi ridicat din umeri: numele lui nu privea peisajul real al lumii concrete, ci descindea din pragurile atemporale ale etosului copilăriei. Era o întrupare lipsită de chip și de biografie, și ca toate personajele al căror nume îl auzeam atunci, rostul lui era să umple un orizont de așteptare. De aceea, între Toma Alimos și Nicolae Manolescu nu exista pentru mine o deosebire de grad de realitate, ci doar de rol scenic într-o piesă culturală: unul îi pedepsea pe arendași, celălalt îi pedepsea pe scriitori.

Au trecut anii, *Gazeta Literară* a devenit **România literară**, și săptămîni bune în timpul studenției am cochetat cu ideea de a-i trimite Constantei Buzea câteva poezii în

așteptarea unui verdict. Nu am făcut-o niciodată, căci ceva din intransigența Constantei Buzea îmi amintea că, deasupra ei în ierarhia revistei, stăpînea severitatea aceleiași fantome critice care, în anii copilăriei, îmi hrăneau imaginația și care purta numele lui Manolescu.

Cînd am ajuns să colaborez la „revista lui Manolescu”, împlinindu-mi o dorință arzătoare a cărei origine e de găsit tot în anii copilăriei, Nicolae Manolescu, chiar dacă căpătase între timp conturul unei ființe în carne și oase, și-a păstrat aura fascinantă pe care i-o atribuisem atunci. De aceea, niciodată nu l-am putut privi ca pe un om normal, aflat în același regim de existență cu mine. Mereu am avut impresia că, în jurul ființei, are un cordon invizibil care îi dă putința de a-și purta legenda și de a trage după el simbolul pe care îl reprezenta în ochii scriitorilor. Apoi, citindu-i cărțile, i-am simțit imediat predispoziția filozofică. Manolescu e cel mai predispus critic contemporan spre disputa de idei. Înclinația lui speculativă este pur teoretică, nu ideologică, adică este hrănită de o curiozitate față de tot ce înseamnă noutate în lumea cunoașterii. Dar, ca orice intelectual de rasă, nu iubește ideologia și caută să fugă de ea. Oricine i-a citit volumele de *Teme* din anii '70-'80 sau acel straniu volum de teorie a romanului care este *Arca lui Noe* știe că în Manolescu se ascunde două ființe: un om de erudiție și un gânditor care meditează pe seama erudiției acumulate.

Uimitor de sociabil și fermecător de politicos, dar totodată înzestrat cu un gust sigur al abstracțiilor, Manolescu este un săgetător tipic. A spune că a marcat o epocă și a format generații întregi de filologi e o banalitate decentă. Important este că, pentru literați, rămîne o figură de reper, în timp ce pentru mine păstrează ceva din farmecul fantomatic al stihiei din copilărie. Faptul că a ajuns la o vîrstă rotundă și venerabilă nu are defel o semnificație cronologică, ci una de evocare a unui simbol.

La mulți ani, domnule Manolescu.

Sorin LAVRIC

Atunci cînd...

Dacă mai avem dreptul la o minimă autonomie a esteticului contemplînd prietenia cu un artist – și mai există critici literari artiști, deloc expirați – trebuie să scriu că de Nicolae Manolescu mă leagă: diminețile din secolul trecut cînd îmi începeam ziua de joi nu cu „Sportul”, ci cu cronica lui din **România literară**;

dimineața aceea de miercuri, dinaintea unui 7 ianuarie, cînd cenzura ne-a scos din **România literară** închinată zilei festive a tovarășei, socotindu-le necorespunzătoare, lui cronica la Cârlova, mie nu știu ce telecinema, și amîndoi plecînd de la Roger Cămpeanu*, străbătînd culoarele Casei Școlii, ne simțeam cît de cît fericiți că nu ne vom compromite, sentiment care, ori și cîtuși de puțin, conta enorm;

clipa cînd am aflat că scena lui preferată din „Roșu și negru” este (ca și a mea) aceea cînd Julien Sorel îndrăznește să-i mîngîie pentru prima oară mîna doamnei de Renal;

„Nostalgia” lui Tarkovski, văzută împreună, în urmă cu exact 20 de ani, în casa unui membru al Biroului Politic care-și pusese în minte, sârăcul, să facă binele în contextul raului general;

cele cîteva cărți ale mele, conformiste, la care a găsit cu cale să nu scrie nimic, acordîndu-mi probabil un credit; seara unui ajun de Sfîntul Nicolae cînd Mircea Zăciu mi-a telefonat că „a fost cu Nicolae într-o inspecție la Bacău și pe tot drumul, și la dus și la întors, i-a vorbit entuziast de „Logica mea despre care va scrie imediat” și a și scris fără să-și piardă entuziasmul;

turul ciclist al Franței în fiecare an;

Fischer și Kasparov – pasiuni trainice și comune în șah;

Ronnie O' Sullivan - campionul mondial la snooker; o seamă nu de cuvinte, ci de gesturi ale unei tandreți intelectuale de nedivulgat între doi dodecafoniști ai sentimentelor;

kunderismul nostru actual cu cerința lui complicată de a trata opera și omul ca un oximoron;

și ultima scenă a „Educației sentimentale”, a întîlnirii dintre Frederic Moreau și Deslauriers, cu ideea aceea din care coborîm cu toții: „Și, dezaprobîndu-și tineretea, își spuneau la fiecare frază: fîți aduci aminte?”; cu concluzia amîndurora: „asta-i tot ce am avut mai bun!”.

Îi urez deci să-și trăiască viața pînă la adînci tinereti sub semnul frazei de la lansarea *Istoriei* sale critice: „nimic din ce-i scris aici nu e incontestabil”.

Radu COSAȘU

*Acum, în 2009, Roger al nostru făcea 80 de ani.

aniversare

1970. Nicolae Manolescu are 31 de ani. Eu – 23. În urmă cu o săptămână i-am predat lucrarea de licență cu titlul *Poezia lui G. Bacovia – un act de exorcism*. Acum sun, emoționat, la ușa locuinței lui de la parterul unui bloc din Balta Albă. Am venit să află dacă i-a plăcut lucrarea, dacă trebuie să schimb ceva.

Nicolae Manolescu deschide ușa. Nu văd cum e îmbrăcat, ca să îl pot descrie cândva, de exemplu în 2009. Văd numai aureola lui de tânăr lider de opinie al lumii literare. Intru în hol, mă fâstăcesc și, conform unui obicei din Bucovina mea, mă descalt. La căminul studentesc, anticipând scena, mi-am verificat atent ciorapii ca să am certitudinea că nu sunt găuriți. Dar... sunt. De fapt, numai unul dintre ei. Probabil s-a rupt pe drum. „Ah, atunci mi se pare că pe cap îmi cade cerul...” Ce bine era dacă îl ascultam pe tânărul meu profesor și nu mă descălțam la intrare.

Acum mă află în camera lui de lucru, stau într-un fotoliu și cu un picior îmi ascund celălalt picior. După ce că mor de teamă că nu i-a plăcut lucrarea, mai am și această problemă, a găurii din ciorap.

Nicolae Manolescu, dezinvolt, cordial, cu o voce ușor răgușită care îi conferă distincție, vorbește despre orice, dar nu și despre cele șazeci de pagini pe care i le-am încredințat acum o săptămână. Îmi trece, ca o străfulgerare, prin cap gândul că nu i-au plăcut. Se știe că este intransigent și neinfluențabil. Asta e, precis nu i-au plăcut. Și, fiind politicos, amână cât mai mult verdictul.

(De unde să știu că se joacă mefistofelic cu mine? Cândva, peste mulți ani, voi ști că are un demon al farsei. Dar acum iau totul în serios.)

Trec minutele, se apropie momentul plecării, și tot n-am aflat ce crede despre textul meu. Încerc, timid, să-l întreb:

– Ați găsit cumva timp să...

Dar Nicolae Manolescu ignoră întrebarea și îmi spune ceva despre George Ivașcu și despre modul cum se făcea presă înainte de război.

Doamne, chiar se încheie vizita, acum mă încălț și scopul întrevederii n-a fost atins. Răsufli ușurat când mă văd încălțat, măcar nu mai trebuie să am grijă să ascund gaura din ciorap. Dar care-i adevărul despre lucrarea mea?!

Nu mai rămâne decât să ne strângem mâinile în semn de rămas bun. Am transpirat, inima îmi bate nebunește.

– În ceea ce privește lucrarea ta – îmi spune pe neașteptate Nicolae Manolescu – este excepțională. Merită nota 10. Și o să apară în revista *Steaua*, în numărul din septembrie. Am vorbit deja cu Aurel Rău.

Simt că mă zăpăcesc de fericire. Când plec, nu nimeresc clanța de la ușa, mă împiedic de preș. Îi mulțumesc pierdut lui Nicolae Manolescu și merg pe străzi, din Balta Albă și până la Grozăvești, cum ar zice Nichita Stănescu, trimbulind.

*

1982. Eu și Domnița ne-am cumpărat, ieri, mașină, o Lada 1200 break, roșie. Imediat după ce am luat-o din depozit, m-am dus să i-o arăt lui Nicolae Manolescu (fiindcă știu că fiecare bucurie a mea îl bucură; când mi-apare o nouă carte, lui și nu altcuiva îi dau primul exemplar). Nicolae Manolescu a fost încântat de mașină, poate și pentru că nu e Dacia. A examinat-o atent, ca pe un text literar, i-a apreciat construcția robustă, i-a laudat culoarea. S-a așezat pentru câteva clipe la volan și, fără să pornească motorul, a simulat luarea unui viraj. Părea să simtă o nostalgie. Mi-am adus atunci aminte, brusc, că are permis de conducere. Nu are mașină, dar are permis.

Întors acasă, am discutat asta cu Domnița. Și, într-un moment de elan, am hotărât fără nici o ezitare să-i facem lui cadou mașina! Era un adevărat sacrificiu, investisem în ea banii luați pe patru cărți, dar nu ni se părea un sacrificiu, simțeam un mare entuziasm, fiind sincer convinși că Nicolae Manolescu o merită mai mult decât noi.

Asta s-a întâmplat aseară. Acum, singur în mașină, îl aștept pe Nicolae Manolescu în fața blocului din Bercești în care locuiește (cu Dana Dumitriu). Când am vorbit cu el la telefon nu i-am spus de ce anume vreau să ne vedem. Am ținut să păstrez surpriza. I-am propus, pur și simplu, să facem împreună drumul până la Universitate.

Nicolae Manolescu apare, punctual ca întotdeauna,

Alex Ștefănescu

COUPE-PAPIER

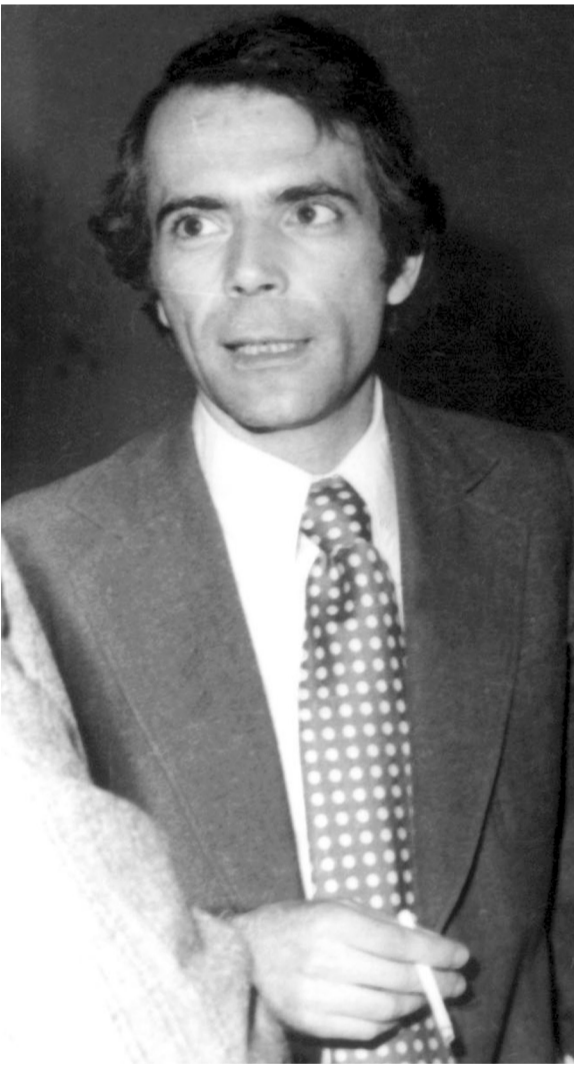
Amintiri

se suie în mașină și, pentru că eu nu mă descurc cu manivela cu care se închide geamul, mă ironizează:

– Ai o mașină mai inteligentă decât tine.

Nu știu din ce cauză, poate și din cauza tonului glacial pe care au fost rostite, aceste cuvinte mă afectează foarte tare. Tot avântul pe care îl simțisem până acum câteva secunde îmi dispare brusc (poate acționează asupra mea și un regret secret, nemărturisit nici mie însumi, că urmează să mă despart de Lada mea roșie). Cert este că, într-o clipă, hotărâsc să nu i-o mai fac cadou lui Nicolae Manolescu. El nu știe nimic, stă surzător în dreapta mea. Timp de o noapte a fost, fără știrea lui, proprietarul acestei mașini. Mă relaxez și încep să urmăresc comentariul lui, scripitor, asupra unui meci de fotbal de ieri.

Pe lista a ceea ce a pierdut de-a lungul vieții din cauza ironiei se adaugă un automobil.

*

2009. La sfârșitul anului trecut, în ultima etapă a concursului *Zece pentru România*, organizat de Realitatea TV, premiul de excelență la secțiunea *Scriitori* i-a revenit lui Nicolae Manolescu. Mihai Tatulici mi-a dat telefon și m-a invitat și pe mine, ca fost student al lui Nicolae Manolescu, la gala de premiere (de la Ateneu), ca să prefățez înmânarea premiului printr-un *laudatio*.

Scurtul meu discurs a avut succes, deși l-am ținut după Florin Piersic (premiat la secțiunea *Actori*), care a vorbit, ca de obicei, mult și cu farmec, cucerind asistența. Am spus:

– N-am reușit niciodată să-l ajung din urmă pe

Pe lista a ceea ce a pierdut de-a lungul vieții din cauza ironiei se adaugă un automobil.

Nicolae Manolescu, care, în trecut fie spus, și arată mai bine decât mine, deși eu sunt mai tânăr decât el cu opt ani. Eu am publicat până în prezent cincisprezece cărți, Nicolae Manolescu aproximativ treizeci. Eu am fost vicepreședintele unui partid (PNȚCD), Nicolae Manolescu – președintele unui partid (PAC). Istoria literaturii române publicată de mine se referă la o perioadă de șazeci de ani (1941–2000), în timp ce istoria literaturii române a lui Nicolae Manolescu acoperă cinci secole. Cartea mea are 1200 de pagini format mare, a lui – 1500. Cât privește succesul la doamne și domnișoare, e un subiect prea dureros pentru mine ca să-l mai deschid...

Ca premiu, Nicolae Manolescu a primit un stilou de mare valoare, dintre acelea care se pun la dispoziția șefilor de state când semnează tratate internaționale. Stiloul, îmbrăcat în calcedonia, o piatră semiprețioasă translucidă de un cenușiu-bleumarin misterios, cu un luciu de ceară, are o peniță fabricată dintr-un aliaj de aur și platină. În masiva cutie de lemn nobil, în care stătea culcat ca într-un leagăn, mai era înfiptă, într-un locaș matlasat, o calimară, placată cu argint, plină cu o cerneală violetă princiar-romantică, de genul celei cu care scria uneori Eminescu scrisorile către Veronica Micle.

Au trecut de la acel moment sărbătorec câteva luni. Într-o seară, la un restaurant, cineva m-a întrebat, în prezența lui Nicolae Manolescu și a altor cunoscuți ai noștri care se mai aflau acolo, dacă, luând în considerare ceea ce spusese la *Ateneu*, se poate afirma că toată viața l-am invidiat pe Nicolae Manolescu. Am explicat că discursul meu fusese fantezist și autoironic, că renunțasem în mod intenționat la un stil prea solemn, ca să nu-i plictisesc pe spectatori. Și am adăugat:

– Nu l-am invidiat. L-am admirat, cu înflăcărare, cu o candoare pe care mi-o păstrez și azi. Fiecare succes al său m-a bucurat mai mult decât propriile mele succese. Ca să fiu însă sincer până la capăt, o dată, o singură dată, l-am invidiat.

– Când?!, a întrebat Nicolae Manolescu însuși ridicându-și privirea din ceșcuța cu cafea în care tocmai își turna puțin lapte.

– Atunci când ați primit în dar stiloul acela nemaivăzut, de la Realitatea TV.

Fără să ezite o fracțiune de secundă, Nicolae Manolescu a spus:

– Ți-l fac cadou. E al tău. Dar, fii dai seama, nu îl am la mine. Iar mâine plec la Paris. O să-l las cui va care o să ți-l aducă după plecarea mea.

Inima a început să-mi bată nebunește, de bucurie și neîncredere. Făcusem pentru acel stilou un *coup de foudre*, ar fi fost un noroc prea mare să-l primesc în dar. Și apoi... precis Nicolae Manolescu o să uite. A spus-o așa, în trecut, ca să îi uimească pe cei prezenți cu un gest spectaculos. De altfel, nici unul dintre ei nu a luat în serios promisiunea. Toți au râs ca de o glumă simpatică.

Iată însă că după câteva zile, în timp ce mă aflam în redacție, la biroul meu, și desfăceam zecile de plicuri cu cărți (cele mai multe proaste) primite prin poștă, ușa s-a deschis și în cadrul ei a apărut șoferul lui Nicolae Manolescu, Marius, cu un pachet în mână:

– Domnul Nicolae Manolescu mi-a spus să vă dau asta...

Am luat cutia, fulgerat brusc de fericire. Am așezat-o pe birou și l-am sărutat zgomotos pe Marius pe amândoi obraji, ceea ce l-a nedumerit profund (și l-a și speriat puțin). Cuprins de o exuberanță fără margini am coborât și urcat de zece ori, în fugă, scările care duc de la parter la etajul unde se află redacția. Și am declarat tuturor celor pe care îi întâlneam:

– Douăzeci de ani de acum înainte nu îl mai contrazic niciodată pe Nicolae Manolescu.

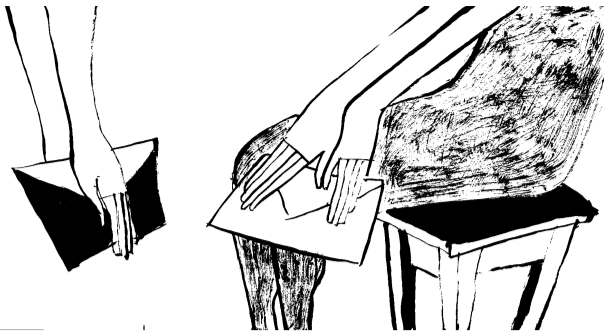
– Și dacă vreodată nu are dreptate?, m-a întrebat cineva, malițios.

– Întotdeauna are dreptate!, am replicat eu categoric. ■

P.S.1. Gestul lui Nicolae Manolescu i-a făcut invidioși pe mulți dintre cunoscuții mei.

P.S.2. S-a răspândit zvonul că „Alex Ștefănescu a fost cumpărat de Nicolae Manolescu.”

P.S.3. Regret că acolo, la restaurant, nu i-am spus lui Nicolae Manolescu că, de fapt, l-am mai invidiat o dată: când l-am văzut cu o blondă superbă pe stradă.

a n i v e r s a r e

OCOTESC că e de bună cuviință ca, la aniversare, să li se dea prilejul și organelor, care au vegheat cu atâta devotament – și nu mai puțin laudabilă discreție – asupra lui Nicolae Manolescu, să-i aducă omagiul. Iată de ce ofer spre transpunere în spațiul public cele de mai jos.

*
* * *

INSPECTORATUL JUDEȚEAN TIMIȘ AL
MINISTERULUI DE INTERNE – SECURITATE/
SERVICIUL I/A –

STRICT SECRET
Ex. nr.

Nr. 004217 din 14.VI.1989

NOTA

– privitoare la măsurile informativ-operative care vor fi întreprinse în dosarul de urmărire informativă „TEXTUALISTUL”, din problema „ARTA-CULTURA”.

Datele și informațiile care se dețin în legătură cu activitatea și poziția politică a scriitorului LIVIUS CIOCÎRLIE din TIMIȘOARA, concretizează faptul că acesta:

- Continuă să se mențină pe o poziție ostilă față de politica culturală promovată în țara noastră.

- Intenționează, sub influența criticului literar MANOLESCU NICOLAE, să întreprindă acțiuni ostile, contestatate, fiind de acord cu „scrisorile de protest”, semnate de scriitorii MIRCEA DINESCU, DAN DEȘLIU din Capitală și cu scrisoarea „celor șapte scriitori” în apărarea susnumiților.

- Continuă să întrețină legături, realizând contacte în BUCUREȘTI și la TIMIȘOARA cu NICOLAE MANOLESCU, cu care a discutat posibilitatea inițierii unor acțiuni protestatar-dizidente și atragerii la această acțiune a unor scriitori și intelectuali de renume din țara noastră. În acest sens continuă legăturile cu unii scriitori cu poziții necorespunzătoare din țară, precum și cu tineri scriitori din TIMIȘOARA pe care-i influențează în spiritul concepțiilor sale așa cum sînt: ȘERBAN FOARȚĂ, VASILE POPOVICI, DANIEL VIGHI, GHEORGHE SECHEȘAN.

- În cea de a doua parte a lunii iunie, ca urmare a invitației realizate de obiectiv, urmează să sosească în TIMIȘOARA, NICOLAE MANOLESCU, în care sens se impune luarea unor măsuri informativ-operative deosebite în vederea realizării unei cunoașteri mai cuprinzătoare a poziției și a acțiunilor negative pe care le preconizează.

În acest sens, se vor rezolva următoarele sarcini:

1. Dirijarea rețelei informative din problemă precum și din cadrul Universității din TIMIȘOARA (din legătura Serviciului I/A și Serviciul III), cum sînt sursele „XENIA”, „ȘERBU”, persoana de încredere S.M. care vor fi instruiți să participe la întîlnirile pe care le are CIOCÎRLIE LIVIUS și NICOLAE MANOLESCU cu studenții la Universitate, precum și la Cenaclul CASEI UNIVERSITARILOR în vederea semnării opiniilor cu caracter politic-ideologic neavenite pe care le emit susnumiții și unele persoane din cadrul asistenței.

Rețeaua informativă va urmări faptul dacă în contextul întîlnirii de la TIMIȘOARA susnumiții nu pun la cale anumite acțiuni protestatate și întreprinderea unor măsuri de dejucare a intențiilor acestora.

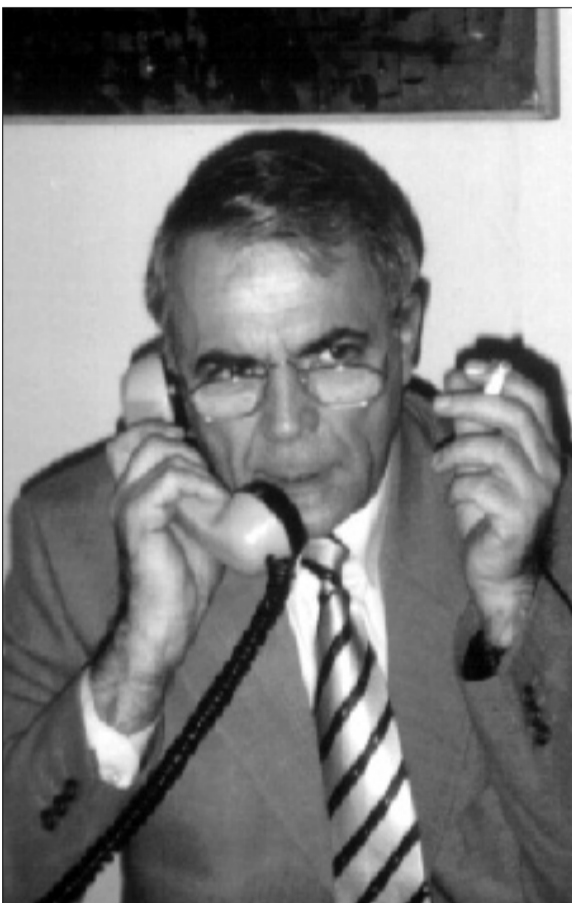
- Răspunde: Lt. Col. INDREI IOAN,
Lt. Maj. GALEA MARIA și Serviciul III

2. În vederea realizării unei cunoașteri informative mai cuprinzătoare, se vor lua măsuri de utilizare a mijloacelor T.O., în care sens se va acționa:

a) Cazarea lui MANOLESCU NICOLAE într-o încăpăre de la hotelul TIMIȘOARA dotată cu mijloace T.O., întocmindu-se în acest sens sarcină. De asemenea, se vor asigura la domiciliul său în prealabil, mijloace I.C.T.

b) Se va asigura cu mijloace T.O. sala de cenaclu și de „protocol” de la Casa Universitarilor din TIMIȘOARA,

Omagiul lucrătorilor

în care sens se va întocmi un plan de combinație în care va fi prevăzută modalitatea pătrunderii și instalării mijloacelor T.O. Se are în vedere că în aceste spații vor avea loc întîlniri cu membrii cenaclurilor, servirea mesei și discuții într-un cadru mai restrîns cu NICOLAE MANOLESCU.

- Răspunde: Mr. ADAMESCU IOAN
- Termen: 20. 06. 1989

c) În vederea cunoașterii caracterului discuțiilor care la poartă NICOLAE MANOLESCU și CIOCÎRLIE LIVIUS cu prilejul întîlnirilor de la Universitatea din TIMIȘOARA, se vor asigura cu mijloace T.O. sala de curs și biroul de primire (rezervarea sălii senatului), care vor fi dosate cu mijloace T.O., organizîndu-se din timp o încăpăre pentru ascultare.

Pentru aceasta se va discuta cu persoane de încredere din conducerea Universității.

- Termen: 25. 06. 1989
- Răspunde: Șeful Serv. I/A -

3. Va fi intensificată activitatea informativ-operativă asupra legăturilor lui CIOCÎRLIE LIVIUS și NICOLAE MANOLESCU din TIMIȘOARA, avînd în vedere în special scriitorii tineri POPOVICI VASILE, MIRCEA MIHĂIEȘ, DANIEL VIGHI și ȘERBAN FOARȚĂ, lucrați informativ prin dosar.

- Răspunde: Lt. Col. INDREI IOAN
și Lt. Col. MELNIC DELIA

4. Se va asigura o legătură operativă cu Securitatea Municipiului BUCUREȘTI, începînd cu 20. 06. a. c. pentru cunoașterea datei sosirii la TIMIȘOARA a scriitorului NICOLAE MANOLESCU, în vederea asigurării filajului.

De asemenea, se vor efectua investigații la Universitate și verificări prin Securitatea Județeană CLUJ în vederea stabilirii dacă nu sosește la TIMIȘOARA scriitorul MIRCEA ZACIU, dispus de a se ralia celor doi în acțiuni contestatate, protestatate.

- Răspunde: Lt. Col. PELE PETRU

5. În perioada șederii în TIMIȘOARA a scriitorului NICOLAE MANOLESCU, se va conlucra cu Serviciul III, în vederea stabilirii prezenței în municipiu, a unor

eventuali ziariști sau scriitori din S. U. A., din FRANȚA, legăturile pe care intenționează să le realizeze cu lectori universitari străini prezenți la Universitate sau cu cetățeni străini din categoria celor menționați.

- Răspunde: Lt. Col. PELE PETRU
- Termen: 25. 06. 1989

6. O atenție deosebită se va acorda cunoașterii adevăratului scop pentru care obiectivul CIOCÎRLIE LIVIUS intenționează să se deplaseze în FRANȚA și R.F. GERMANIA și prevenirea acestei deplasări, cunoscîndu-se relațiile sale de prietenie cu GELU IONESCU, redactor la radio „EUROPA LIBERĂ” și accesul la MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA și VIRGIL TĂNASE – colaboratori ai susamintitului post de radio, știindu-se că MANOLESCU NICOLAE caută o modalitate sigură de legătură cu susnumiții organizatori ai diversiunii ideologice și culturale antiromânești.

- Se va stabili demersurile făcute la Universitate de CIOCÎRLIE LIVIUS pentru asigurarea documentelor necesare obținerii vizei pentru pașaport.

- Intervenția discretă a organelor noastre la Comitetul Județean TIMIȘ al P. C. R. pentru a nu primi acordul acestor organe.

- Cunoașterea medicului care o are în tratament pe fiica sa (O. R. L.) pentru a afla astfel intențiile lui LIVIUS CIOCÎRLIE în legătură cu tratamentele medicale din străinătate și determinarea ca medicul respectiv să nu stimuleze o atare plecare.

- Răspunde: Lt. Col. PELE PETRU
- Termen: 30. 06. 1989

7. Dat fiind faptul că atît NICOLAE MANOLESCU cît și LIVIUS CIOCÎRLIE manifestă prudență deosebită și sînt suspicioși, se vor lua măsuri de a se conspira toate acțiunile organelor noastre pentru a nu se ajunge la deconspirarea mijloacelor T. O., la descoperirea acestora și astfel să se asigure pretexte pentru unele acțiuni dușmănoase.

- Răspunde: Lt. Col. PELE PETRU

8. În vederea prevenirii în această perioadă a unor acțiuni ostile din partea lui CIOCÎRLIE LIVIUS, se vor lua măsuri de:

- Asigurarea unor măsuri de influențare pozitivă a acestuia prin (...)

- Prin factorii de conducere de la Casa Universitarilor și de la Universitatea din TIMIȘOARA, se vor întreprinde măsuri de verificare discretă a problematicii pe care o ridică în expunerea sa NICOLAE MANOLESCU și prevenirea unor întîlniri provocatoare din partea studenților.

Toate acestea în scopul prevenirii expunerii unor idei necorespunzătoare din partea lui NICOLAE MANOLESCU sau instigarea tinerilor studenți la acțiuni contestatar-dizidente.

- Răspunde: Lt. Col. PELE PETRU

Prezentul plan va fi completat cu noi sarcini și măsuri impuse de situația informativ-operativă.

INTOCMIT,
Lt. Col. INDREI IOAN

R. I. I.
DM M. G.
RD. 00728/963/14. 06. 1989
Scrisă în 2 ex.

Convins că nu voi fi singurul, găsesc planul de măsuri cît se poate de judicios. Totuși, n-a fost tradus în viață. Un factor de și mai înaltă răspundere decît semnatarul notei a înțeles că altele decît în provincie erau mijloacele capitalei de a-l avea în grijă pe Nicolae Manolescu. Prin urmare, venirea lui la Timișoara s-a contramandat.

Livius CIOCÎRLIE

a n i v e r s a r e

LA ÎNCEPUTUL anilor '80, nu-mi trecea prin minte că l-aș putea iubi vreodată pe Nicolae Manolescu. Nu aș zice că nu aș fi jinduit, să fiu acceptat în anturajul lui, în cercul lui de amici. Cine n-ar fi vrut în anii aceia să primească un semn regal de simpatie de la cel ce făcea și desfăcea destine, când întreaga suflare a intelectualității române aștepta în fiecare joi apariția **României literare** și verdictul manolescian.

Cu toate astea, ceva mă reținea să cedez fascinației, ori numai dorinței de a-i fi aproape. Și nu era vorba numai de mefiența criticului față de alt critic, de pânda aceea prelungă, cu balansări lente, înșelătoare a cobrelor regale care așteaptă momentul de slăbiciune spre a declanșa fulgerător atacul. Era la mijloc ceva simplu, prea puțin metafizic, aproape meschin. După o cronică entuziastă la cartea mea despre cronicari, îmi făcuse zob pe următoarea, după o regulă tactică pe care am înțeles-o mai târziu. Puteam să mă resemnez, dar ea nu era alta decât *Expresivitatea Involuntară*, care, pe lângă faptul că fusese ținută doi ani la cenzură, era chiar o carte.

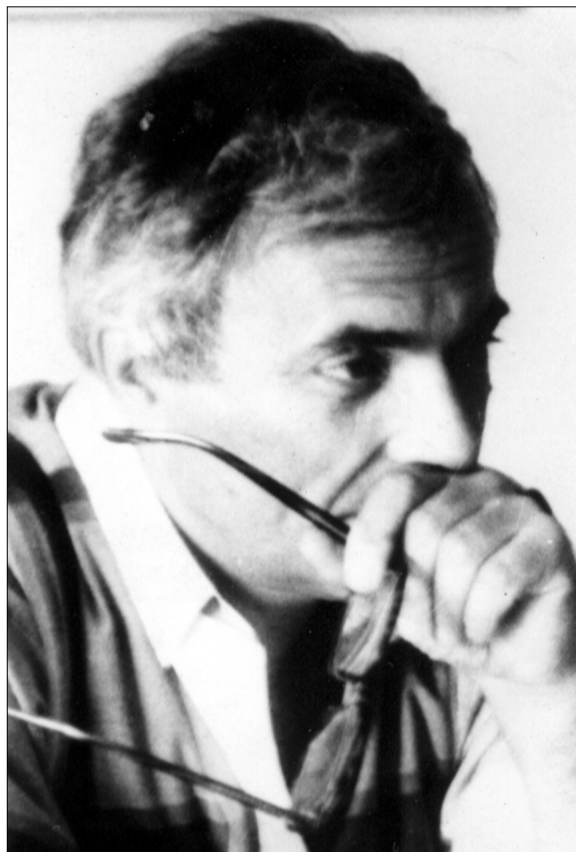
Atacată apoi în haită, pe patru voci, și de condeierii securității de la „Luceafărul“, cu argumente ideologice și pe temeiul neokantianismului ei periculos, *Expresivitatea Involuntară* a fost privită cu suspiciune și de criticii de întâmpinare, fie pentru că scriau în ecou manolescian, fie pentru că armătura ei teoretică pur și simplu îi depășea.

Ranchiună nu i-am purtat, dar multă vreme mi l-am reprezentat ca pe un ins capricios și nedrept. Și ar fi rămas așa până astăzi dacă nu ar fi apărut în viața noastră Conferința Națională a Scriitorilor din 1981. Cei ce au fost acolo își amintesc poate de manevrele pasive ale candidatului Macoveșcu, în plasa căruia am căzut cu toții, de curentul de opinie născut sau indus în sală în favoarea lui și în defavoarea lui D.R. Popescu. Despre acesta din urmă nimeni nu avea o părere francamente rea, dar avusese ghinionul să fie favoritul oficial. Sala – unde se distingeau numeroase figuri legendare – reacționa violent la această ingerință a partidului și a conducătorului în treburile unei organizații care se bucurase de unele drepturi și de un anumit tip de libertate de interior. Se adăugau nemulțumirile generale, sărăcia, restricțiile de tot felul, disprețul cu care erau priviți scriitorii de clanul ceaușist. Când s-a anunțat că Ceaușescu (bine și la vreme informat) nu mai vrea să-și țină discursul și când garda pretoriană s-a retras, s-a dezlănțuit infernul. A fost o zi memorabilă. Nu cred că în vreuna din țările lagărului socialist s-au putut auzi atâtea intervenții vigurose denunțatoare, atâtea diatribe la adresa regimului obscurantist, a sistemului în ansamblu, a conducerii țării și a lipsei de libertate. Vorbitorii, parcă molipsiți de o imprudență bizară, își transmiteau unul altuia faclia furiei, o furie în creștere.

Obişnuit cu apatia vâscoasă a ședințelor de partid sau de învățământ ideologic din provincie, eram uluit și speriat de ce se întâmpla și, de ce să nu spun, mă simțeam mândru de cutezanța breslei, de numărul mare de oratori destoinici, care rosteau adevăruri înfiorătoare. În absența stăpânului.

Alegerea președintelui s-a amânat și ședința s-a terminat în coadă de pește. Peste ceva vreme, nu mai țin minte când, poate a doua zi, Consiliul Uniunii a fost convocat la C.C. pentru o întâlnire cu conducerea supremă, care, se zvonea, ar fi vrut să consulte scriitorimea. Ne-am întâlnit de dimineață în fața clădirii C.C.-ului, cu chef de vorbă, joviali, încă excitați de nemiîntâlnitele evenimente de deunăzi, hotărâți să apărăm cauza, fermi, îndrăciți. Pe fondul acesta de euforie, am primit un compliment în stil magnific de la Geo Bogza, pentru nu știu ce articol din „Ramuri“. Am făcut cunoștință cu câțiva mari scriitori, eroi ai evenimentului din ajun, ne-am zâmbit, ne-am strâns mâinile luminoși și încrezători. Ne-am dat repede seama că partidul nu doarme și nu uită. În locul clădirii C.C.-ului, ni s-a repartizat pentru ședință o anexă prăpădită cu scaune scârțâitoare, în locul lui Ceaușescu, a venit Constantin Dăscălescu, care nu era însoțit de niciun culturmăc mai acătări, ci de câțiva

Cum am ajuns să-l iubesc pe Nicolae Manolescu *malgré tout et malgré lui*

activiști anonimi ai organizației de București. Bulldogul partidului, care chiar așa arăta, mare și falcos, s-a repezit la noi din ușă. A păstrat un ton amenințător pe tot parcursul citirii discursului, modulându-și însă frazele de la sfârșitul paragrafelor ca și cum ar fi așteptat ovații. Nu ni se cerea, ci ni se ordona să respectăm hotărârea partidului. Chipurile participanților s-au posomorât, scaunele au început să scârțâie pe rânduri și de la un rând la altul s-au schimbat priviri și, cu glas tare, doar câteva replici sarcastice. Cu glas tare, apoi nu prea tare, apoi în sotto-voce, apoi în șoaptă și apoi deloc.

Cu fețele căzute, eroii de ieri, scriitorii importanți ai vremii și ai literaturii române priveau în gol sau își făceau de lucru, cu capul sub masă, precum școlarii și precum vecinul meu de bancă, nu altul decât poetul Geo Dumitrescu. Deși nu-l cunoșteam, nu știu ce mi-a venit (poate inconștienta novicelui) să-l iau de mână și să-i spun repede, printre dinți și tot în șoaptă: aveți autoritate morală, ați fost un om de stânga, faceți ceva, nu-l lăsați pe asta să ne tavălească. Căpșorul de vrabie zglobie al vecinului a rămas însă nemışcat, la înălțimea scaunului din față. De altfel mai toți în sală priveam spre o țintă invizibilă, aflată mai jos de pantofii negri, surprinzător de bine lustruiți, ai bulldogului.

Ei bine, în tăcerea aceea umilitoare, s-a auzit din rândul întâi dinspre dreapta glasul știut al lui Manolescu, cerând cuvântul.

Deși era în semiprofil, mi se părea că-i disting chipul încordat. Privirea lui jucăușă și cald-ironică dispăruse. Se străduia să spună ceva, nu spunea mare lucru dar spunea. Articula precis și elegant o frază sau două: „Dați-mi voie să vă explic. Uniunea Scriitorilor are un statut, reguli de funcționare și reguli de funcționare care trebuie respectate...“ După un moment de derută și după ce a întrebat ceva pe unul dintre activiști, bulldogul a început să hămăie, schițând o jumătate de pas înainte: „Stai jos, tovarășul critic. Nu pricepi că e o sarcină de partid? Sunteți membri de partid și știți că sarcinile se

execută și nu se discută.“ După patru-cinci secunde de tăcere, s-a auzit din nou, în aceeași octavă, vocea mată a criticului, despre care știam cu toții că nu fusese niciodată membru de partid: „Dați-mi voie să vă explic. Uniunea Scriitorilor are un statut...“

Nu era mare lucru. Nu era un gest de veritabilă împotrivire ceea ce făcuse criticul, dar era un gest important și într-un context special. Îndrăzneala și rezistența lui psihică de atunci m-au făcut să-l admir. Îmi mai trebuia însă ceva ca să-l și iubesc.

Au trecut anii, ne-am apropiat neașteptat de repede în vremea terorii senile ceaușiste, care crea consens și prieteni și cu contribuția, bănuiesc, a lui Mircea Ciobanu, care avea obiceiul să-și laude insistent prietenii cu orice prilej și în toate situațiile imaginabile. Mă simțeam într-un fel anume protejat: făceam parte acum din mica lui armată secretă, alcătuită și din câțiva filologi din provincie, care nu-și maculasera numele în presa aservită și care aveau, eventual, o anume cotă intelectuală. Am exultat la revoluție, am fost împreună la Neptun, m-a învățat să joc cricket, m-a vizitat la Craiova, am pus la cale mari și mici fapte politice, m-am alăturat lui în felurite împrejurări. Mi-era însă imposibil să trec peste ceva anume, rămânea mereu o lamelă de gheață între noi. Eram poate prea atent la ce spun și cum spun și niciodată în apele mele cu el de față. Mi se părea, cum mi se pare și azi uneori, că are o mie de calități dar niciun sentiment, că o ființă rece din ființa lui continuă să ne pânzească și în somn.

După un an de la revoluție, la mare fiind noi, m-a rugat să-i las pe ai mei două zile singuri și să-l duc cu mașina la București, unde avea ceva urgent de rezolvat. Cum și eu aveam nu puține probleme – unele de nerezolvat la Editura Eminescu – am acceptat. Știa că nu aveam încă locuință în București și m-a invitat să trag la el, în apartamentul din Drumul Taberei. Cum am ajuns, ne-am făcut comozii și fiindcă țara fierbea și evenimente frisonante nu mai conțineau să apară, ne-am și repezit să dăm drumul la televizor. Era ora 5 sau 6 și la TVRL diversivniunile se organizau la Telegazeta, adică la ora 7. Ca doi burlaci bătrânei mulțumiți cu puțin, eram, însă, liberi să revedem un film alb-negru cu Jacques Brel în concert. Niki – cum îi spuneam acum – a rămas în față, pironit pe scaunul pe care apucase să se așeze. Eu – exact în spatele lui, ca la cinema, dar pe o veche canapea cam scorjită. După ce au defilat „Mathilde“, „Le plat pays“, „Vesoul“, „Madeleine“, a venit firește momentul să-l vedem pe Brel, transfigurat și măret, interpretând „La chanson des vieux amants“ și apoi răscolitorul „Quand on n-a que l'amour“. Simțeam, vlăguit cum eram de pe drum, că se apropie, implacabil, „Ne me quitte pas“, la care nu am reușit niciodată să rezist. Mi-era pur și simplu rușine să mă arăt vulnerabil, fragil și *pleurnichant*, și cu atât mai mult în fața unei cobre la pândă.

Pe la versurile „Laisse-moi devenir/l'ombre de ton ombre/l'ombre de ta main/l'ombre de ton chien“, inevitabilul s-a produs. Când încercam pe ultimele acorduri să-mi șterg repede lacrimile, l-am văzut pe critic cum se ridică descumpanit și visător și cum își trece iute muchia palmei peste ochii lui negri, „frumoși și inteligenți“, cum spunea, cu o blândă ironie, Mircea Ciobanu, minunatul nostru prieten comun.

Eugen NEGRICI

19